

BYGGNADSMINNESUTREDNING

Strömvallen

Villastaden 5:1
Gävle kommun
Gävleborgs län

Av Klara Wirdby Kulturmiljövård AB
på uppdrag Länsstyrelsen Gävleborg
2007-04-30

Innehåll

Sammanfattning	3
Inledning	4
Bakgrund	5
Nulägesbeskrivning	6
Historik	10
<i>Idrottens framväxt i Gävle</i>	10
<i>Strömdalens idrottsplats</i>	10
<i>Isaac Westergren</i>	12
<i>Strömvallens tillkomst</i>	13
<i>Strömvallens betydelse fram till 1960-talet</i>	17
<i>Löparlegenden Gunder Hägg</i>	18
<i>Renovering och modernisering</i>	20
<i>Dagens Strömvallen</i>	21
<i>Sammanfattning över historiska händelser</i>	23
Analys	24
Litteratur- och källförteckning	27
<i>Skriftliga källor</i>	27
<i>Tidningsartiklar</i>	27
<i>Muntliga källor</i>	27
<i>Övriga källor</i>	27
Bilaga 1. Strömvallen – byggnadsminnesklass?	28
Bilaga 2. Kommentarer från Läns museer och Länsstyrelser	30
Bilaga 3. Originalritningar från 1922 i A3-format	

Sammanfattning

Gävle Gille har väckt fråga om byggnadsminnesförklaring av Strömvallens Idrottsplats i Gävle. Strömvallen ligger centralt i staden längs Gavleån och har ett attraktivt läge. Privata intressenter har visat intresse av att bygga om Strömvallen och utveckla den till en multieventarena. Klara Wirdby Kulturmiljövård AB har under våren 2008 utfört en byggnadsminnesutredning av anläggningen.

Idrottens miljöer är en viktig del av vårt kulturarv. De berättar idrottens historia och hur idrottsrörelsen har utvecklats från slutet av 1800-talet fram till idag. Idrottsrörelsen har under 1900-talet genomgått stora förändringar vilket även medfört behov av att förändra idrottsplatserna. Det är idag ganska ont om anläggningar som skildrar idrotten vid början av 1900-talet. Speciellt de större idrottsarenorna är i de flesta fall kraftigt ombyggda.

Idag spelas allsvensk fotboll på Strömvallen. Anläggningen består av den äldre stenläktaren från 1923 som står längs den södra långsidan, tre ställaktare kring övriga sidor av planen, en serveringsbyggnad i mexitegel från 1967 samt en träpanelsklädd klubbstuga från 1991. Utöver detta finns en enkel förrådsbyggnad klädd med mörkbrun träpanel, en transformatorstation i mexitegel samt några provisoriska kiosker. Stenläktaren är uppförd med en grund och underbyggnad av betong medan överbyggnaden är murad av tegel. Fasaden mot Kungsbäcksvägen uppvisar en sluten karaktär och är utförd i slammat tegel som är ljusst avfärgat. Byggnaden bär tydliga drag av 1920-talsklassicism.

Gävles aktiva handelsförbindelser möjliggjorde tidiga internationella influenser och idrottsrörelsen kom till staden på slutet av 1800-talet. Gävle var också en rik stad med höga ambitioner, något som fortsatte in på 1900-talets början. Kring 1900 iordningställdes idrottsplatsen Strömdalen, området där Strömvallen ligger idag. Vid 1920-talets början förbättrades anläggningen och snart började man tala om att uppföra en takförsedd läktarbyggnad. Isaac Westergren var en rik grosshandlare, han hade också ett förflutet som mycket framgångsrik idrottsman. När Westergren blev ordförande i Idrottsplatsstyrelsen intensifierades arbetet med att ordna en läktarbyggnad.

År 1923 invigdes den nya stenläktaren, ritad av Gävlebördige Erik Vestergren. Finansieringen ordnades genom insamlingar, donationer samt lån. Den dominerande hjälpen kom från Isaac Westergrens generösa donation.

Strömvallens idrottsplats har genomgått få förändringar sedan uppförandet. På slutet av 1960-talet genomfördes en ombyggnad och renovering av den äldre läktaren. Utrymmet under läktaren där serveringen legat glasades in och istället uppfördes en separat serveringsbyggnad. Samtliga tillägg som har gjorts på anläggningen i form av nya byggnader och läktare har varit av provisoriska och av enkel karaktär och de har därmed inte påverkat upplevelsen av den äldre stenläktaren.

Strömvallen är unik då det är den enda läktaren i Sverige uppförd i sten från tiden före modernismen, undantaget Stockholms Stadion. Den är starkt influerad av Stockholms Stadion och flera detaljer känns igen från förebilden. Strömvallen uppfördes i en tid då idrotten utvecklades till folkrörelse och finansieringen av läktarbygget genom tegelstensförsäljning är ett uttryck för detta. Samtidigt är Isaac Westergrens generösa donation ett uttryck för de rika handelshusens betydelse för staden Gävle. Strömvallen är också en god representant för den monumentala 1920-tals arkitekturen som fått stor betydelse för Gävles stadsbild.

Inledning

"På idrottens platser möts nutid och dåtid. I simhallar, på löparbanor och på fotbollsplaner skrivs idrottshistoria. Legendariska matcher och historiska rekord fångar vår uppmärksamhet och väcker starka känslor. Men idrottens miljöer är mer än tempel för de redan frälsta. De berättar om ett samhälle i förändring, om politik, estetik, visioner och engagemang. Vid mötet med idrottens platser väcks funderingar. Vad är det egentligen för kulturmiljö man möter vid ett besök? På vilket sätt är platsens historia intressant? Hur har platsen och verksamheten där förändrats genom åren?" (ur På Edra platser av Nils-Olof Zethrin)

På Strömvallen består historien inte bara av idrott, historien om slagna rekord och vunna matcher. Strömvallens tillkomst var en manifestation. En manifestation av idrottens betydelse och ett uttryck för Gävles storhet och framtidstro i början på 1920-talet. Strömvallen har varit hemvist för den breda idrotten. Här har utövats både friidrott, bandy, fotboll, konståkning och länge var det tradition att fira svenska flaggans dag på Strömvallen. Strömvallen kom till genom donationer från stadens rika, genom insamlade medel från stadens invånare samt lån för vilket Gävle stad gick i borgen. Att kunna uppföra idrottsborgen sågs som en angelägenhet för hela staden.

Bild 1. Svenska flaggans dag på Strömvallen i Gävle, 1940-talet. Inmarsch av arbetarorganisationerna. Foto: Lundhs Foto Magasin & Atelier, Gävle ur Arkiv Gävleborg.

Idrotten var en av de stora demokratiska processerna som växte fram under början av 1900-talet. Idrottsarenorna är centrala värdebärare av idrottens kulturarv och de visar oss hur samtiden sett på idrott och idrottsutövande. Från att ha varit enkla plana ytor där man kunde sparka boll och gymnastisera i det fria till att bli specialiserade arenor för olika sporter. Idrottsarenorna har förstås också förändrats i takt med att synen på idrotten och idrottens utövande förändrats. Det har ibland medfört brutala ombyggnader, rivningar och förändringar. Många av de äldre arenorna i Sverige har fått stryka på foten till förmån för stora multieventarenor som ger möjligheter för konferenser och restaurangverksamhet. Några anrika arenabyggen som trots starka protester rivits de senaste tio åren är "Gamla Trä"; träläktaren på Eyravallen i Örebro från 1923 som revs 2002 samt träläktaren på Tunavallen från 1923 i Västerås som revs 2003.

De äldre idrottsarenorna är således ett hotat kulturarv! I Gävleborgs län hade debatten kring rivningsbeslutet för Norra IP i Sandviken just svalnat när diskussionerna kring Strömvallens framtid blossade upp.

Bakgrund

Näringslivet visat intresse för att vidareutveckla StrömvalLEN och olika förslag till ombyggnader har presenterats för politiker i Gävle kommun. För närvarande pågår utredningar kring möjligheten att bygga om StrömvalLEN till en multiidrottsarena med tillhörande höghushotell. Ett av förslagen innebär att den äldre stenläktaren från 1923 rivs och återuppbyggs som en kopia. Ett annat förslag är bygga in den äldre läktaren i den nya arenan. Med anledning av detta har hembygdsföreningen Gefle Gille väckt fråga om byggnadsminnesförklaring. Klara Wirdby Kulturmiljövård AB har fått i uppdrag att genomföra byggnadsminnesutredningen. Uppdraget har genomförts under våren 2008 med färdigställande 20080430.

Nulägesbeskrivning

Strömvallen uppfördes 1923 efter ritningar av Erik Vestergren från Gävle. Anläggningen är uppförd i tidstypisk 1920-tals klassicism med nationalromantiska stildrag och den är utseendemässigt tydligt influerad av Stockholms stadion. Strömvallen är idag en utpräglad fotbollsarena med en fotbollsplan som mäter 100x65 meter där underlaget är konstgräs samt en mindre träningsplan med måtten 80x55. Längs södra sidan står sittplatsläktaren från 1923 som en sluten mur mot Kungsbäcksvägen. Under och i anslutning till läktaren finns omklädningsrum och administration. Läktaren är exteriört mycket välbevarad och få förändringar har skett sedan uppförandet. Kring övriga sidor av planen finns senare tillkomna ställåktare och på den norra sidans läktare finns en pressläktare med TV-torn.

Strömvallen bildar tillsammans med Konserthuset och konstmuseet Silvanum ett stråk av offentliga byggnader som löper ut från stadens centrala delar. Byggnaderna är placerade på ett representativt sätt längs Gavleån och tillsammans med Boulognerskogen på andra sidan Gavleån utgör de å-rummets västra delar. Å-rummet med Boulognerskogen är Gävles största centrala rekreationsområde. På södra sidan Kungsbäcksvägen breder Villastaden ut sig som ett sammanhängande villaområde med rötterna i det tidiga 1900-talet.

Bild 2. Strömvallen från öster och Kungsbäcksvägen.

Bild 3. Läktaren på norra långsidan med pressläktare och TV-torn.

Stenläktaren är konstruerad med en grund och underbyggnad av betong medan överbyggnaden är murad av tegel. Fasaden mot Kungsbäcksvägen är tunt slammad och ljusst avfärgad. In mot arenan är läktaren utrustad med träbänkar som i vissa delar har kompletterats med formgjutna säten i plast. De inre väggarna samt trappor och utgångar är murade i rött tegel. På den bakre väggen, mot Kungsbäcksvägen, finns små öppningsbara gluggar med järnluckor. Läktartaket hålls uppe av en träkonstruktion som står på träpelare. Pelarna är brunmålade och utsmyckade med en enkel dekormålning i rött och grönt. På den höga läktardelen är taket klätt av röd takpapp och på de lägre byggnaderna ligger rött tegel.

Bild 4. Den äldre läktaren byggd 1923 från väster.

Bild 5. Fasaden ut mot Kungsbäcksvägen.

Fasaden ut mot Kungsbäcksvägen uppvisar en mycket tidstypisk 1920-tals karaktär med spröjsade 1920-talsfönster med fönsterluckor, ankarslutar samt den slammade tegelväggen. Associationerna leder till nationalromantik och riddarborgar. Entréerna är inramade av sandsten och varje entré bärs upp av två kolonner, vilket ytterligare förstärker den klassicistiska känslan. Ovanför entréerna finns en stor rundbågig utsmyckning utförd i slätputs omsluten av en ram av sandsten. Entréerna hålls stängda genom stora smidesgrindar, vackert utsmyckade i tidsenlig stil. Strax utanför läktaren löper Kungsbäcksvägen, förbi Strömvallen är trottoaren bred och kantas av pyramidalmar, vilket ger en pampig och storstadsaktig karaktär.

Bild 6. En av entréerna från Kungsbäcksvägen.

T.v. bild 7. Äldre vändkors vid entréerna. T.h. bild 8. Dörr av 1920-talskaraktär.

Under läktaren ligger dusch-, omklädningsrum, materialrum m.m. Hela utrymmet inreddes inte vid uppförandet 1923 utan man började med att inreda de västra delarna. På 1930-talet inreddes den mittersta delen. På 1960-talet gjordes en stor renovering av dusch- och omklädningsrummen. Sedan dess har underhållet skett fortlöpande.

T.v. bild 9. Korridor under den äldre läktaren.

T.h. bild 10. Omklädningsrum under äldre läktaren.

Idag används utrymmet under läktaren till omklädningsrum, materialrum, gym m.m. Ytskikten är moderna och präglade av renoveringen på 1960-talet med bl.a. mexitegel på väggarna. Den äldre rumsindelningen är fortfarande tydligt avläsbar med rummen på rad åt Kungsbäcksvägen och en korridor som löper längs långsidan mot planen. På vissa ställen har väggarna mellan rummen flyttats i sidled eller tagits bort. Utrymmena har sluttande takhöjd på grund av graderingen av läktaren som ligger ovanför. Omklädningsrummen är trånga och håller inte allsvensk standard, t.ex. finns ingen tvättstuga i anslutning utan denna ligger i klubbstugan.

Förutom den äldre träläktaren finns på anläggningen en envånings serveringsbyggnad från 1967 i mexitegel samt en panelklädd klubbstuga från 1990.

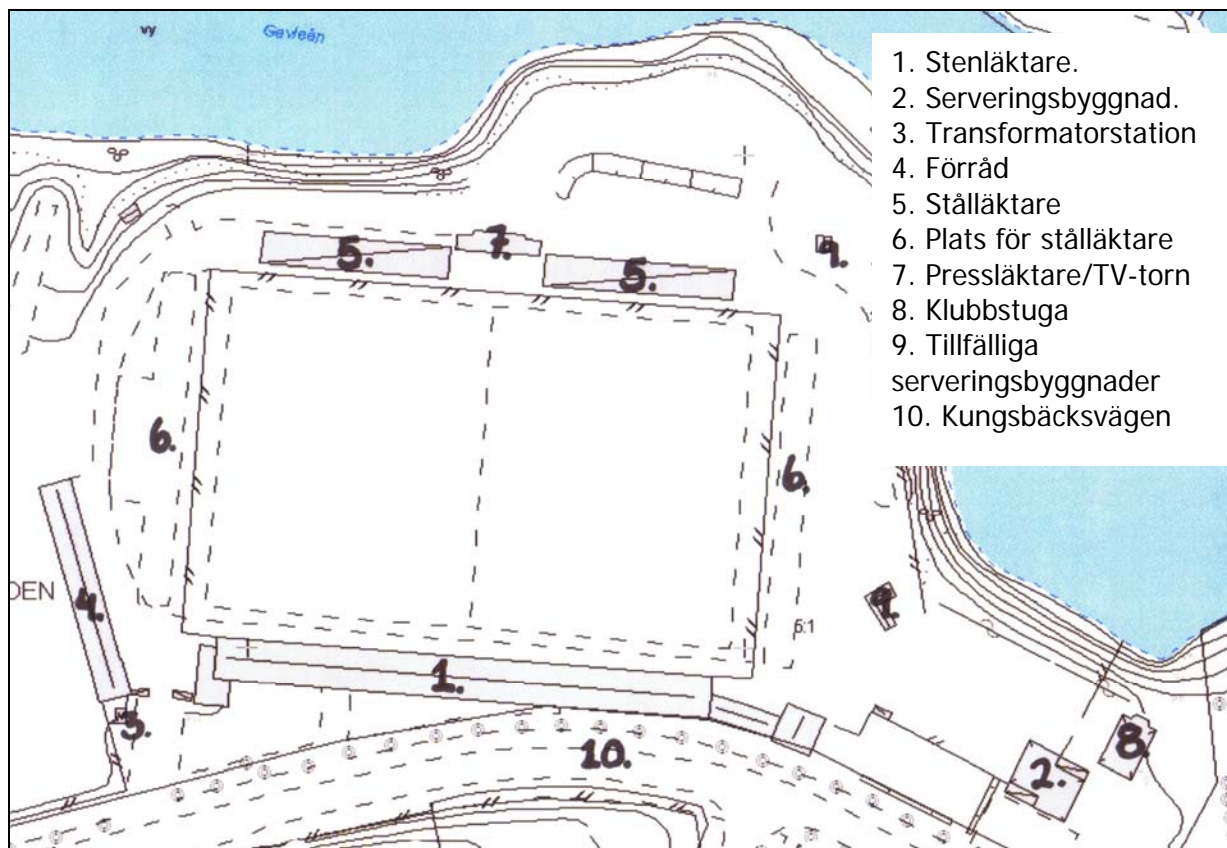

Bild 11. Plankarta med byggnader.

Historik

Gävle stad var Norrlands viktigaste handels- och sjöfartsstad från medeltiden fram till och med 1800-talet och speglar stadsbyggnadsutvecklingens olika faser från 1500-talet fram till idag. Ett kännetecken för Gävle – än idag - är hur de rika borgarna och handelsmännens makt och dominans tog sig uttryck i den byggda miljön. En viktig ingrediens är den dominerande rutnätsplanen med esplanader och parkanläggningar vilket genomfördes efter den stora stadsbranden 1869. Stadens storhetstid under 1700- och 1800-talen fick effekter även in på början av 1900-talet. Hela samhällsandan i Gävle kännetecknades under lång tid av framtidstro och optimism, något som tog sig uttryck även inom föreningslivet och idrotten.

Idrottens framväxt i Gävle

Idrottsrörelsen kom tidigt till Gävle. Sjöfartsstadens handelsförbindelser möjliggjorde snabba internationella influenser och i England hade idrotten utvecklats starkt under slutet av 1800-talet. Det moderna var att utöva gymnastik i det fria, något som utvecklades till friidrott. Kappsegling, fotboll, konståkning och skidlöpning blev också populärt. I Gävle bildades de första idrottsföreningarna 1882; Gävle Gymnasie IF samt Gefle IF, men någon idrottsplats fanns fortfarande inte. Längre höll man till på Läroverkets gårdsplan (idag Vasaskolans skolgård). Flera förslag togs fram, bl.a. att en idrottsplan skulle i ordningsställas mellan Stadsträdgården och Gavleån men det kom aldrig att realiseras.

Riksidrottsförbundet bildades 1905 och i och med detta skedde en uppdelning mellan mer idrottsbetonade föreningar, som Gefle Idrottsförening, Idrottsföreningen Kamraterna (1897), Gefle Sport- & Gymnastikförening (1899) och Idrottsföreningen Drott (1902), samt andra mer friluftsinriktade föreningar som Gefle Segelsällskap. Idrottsföreningarna organiserade sig från 1907 i Gestriklands Idrottsförbund. Storstrejken 1909 och första världskriget innebar en viss stagnation för idrottsrörelsens utveckling. På 1920-talet tog idrottsrörelsen ny kraft och idrotten började införas i skolorna.

Strömdalens idrottsplats

År 1900 beslutades att de Mattonska vretarna (där Strömvallen ligger idag) skulle upplåtas åt idrottsföreningarna och Strömdalens idrottsplats invigdes 1903. Gefle stad hade 1891 köpt vretarna av Fabrikör L A Matton. En fotbollsplan med måtten 100x64 meter omgärdad av flaggstänger och bänkar för 400 åskådare iordningställdes. Kast- och hoppbanor samt en tidsenlig tennishärad anlades också. För löpning hade en provisorisk bana utstakats på gräsmattan utanför fotbollsplanen. På platsen fanns en lada som inreddes till omklädningsrum och försågs med två enkla duschar, utanför placerades en dricksfontän. Hela anläggningen inhägnades av ett högt staket.

Namnet Strömdalen kom av egendomen strax väster om idrottsplatsen. Strömdalen hade ursprungligen varit en lantgård men 1888 uppfördes ett värdshus i två våningar med snickarglädje och glasveranda. Fastigheten köptes i början av 1900-talet av arbetarrörelsen i Gävle för att omvandla det till folkpark och här fanns danspalats, kugelbana och musikpaviljong. Under många år fungerade Strömdalen som dansrestaurang och friluftsteater men revs 1958 för att ge plats åt Silvanum.

År 1907 uppfördes en riktig läktare i trä på Strömdalens idrottsplats med utrymme för 400 åskådare och nu anlades även en för den tiden modern löparbana av pinnmo. År 1909

övertogs förvaltningen av idrottsplatsen av Gävle stad. Ett nytt plank byggdes 1913, vilket bekostats genom stora färggranna reklamaffischer, alltså sponsring. Planket var praktiskt nödvändigt för att hålla ute de icke betalande men ansågs med sina affischer fult. Strömdalen var vid början av 1900-talet en idrottsarena av hög klass och Svenska friidrottsmästerskapen hölls 1915 inför 6000 åskådare. Inför SM ersattes löparbanornas underlag av pinnmo mot kolstybb, ordentliga ansatsbanor för hopp och kast anlades och dessutom ordnades vattenledningar för banornas bevattning.

Bild 12. Strömvallen 1922. Den gamla läktaren och den nya 100-metersbanan, i bakgrunden Rettigska villan. Foto: G Reimers, Gävle ur Arkiv Gävleborg. Nuvarande läktare ligger ungefär vid samma plats som den äldre läktaren och byggnaden man ser till höger i bild.

Bild 13. Planket från 1913. Foto: G Reimers, Gävle ur Arkiv Gävleborg.

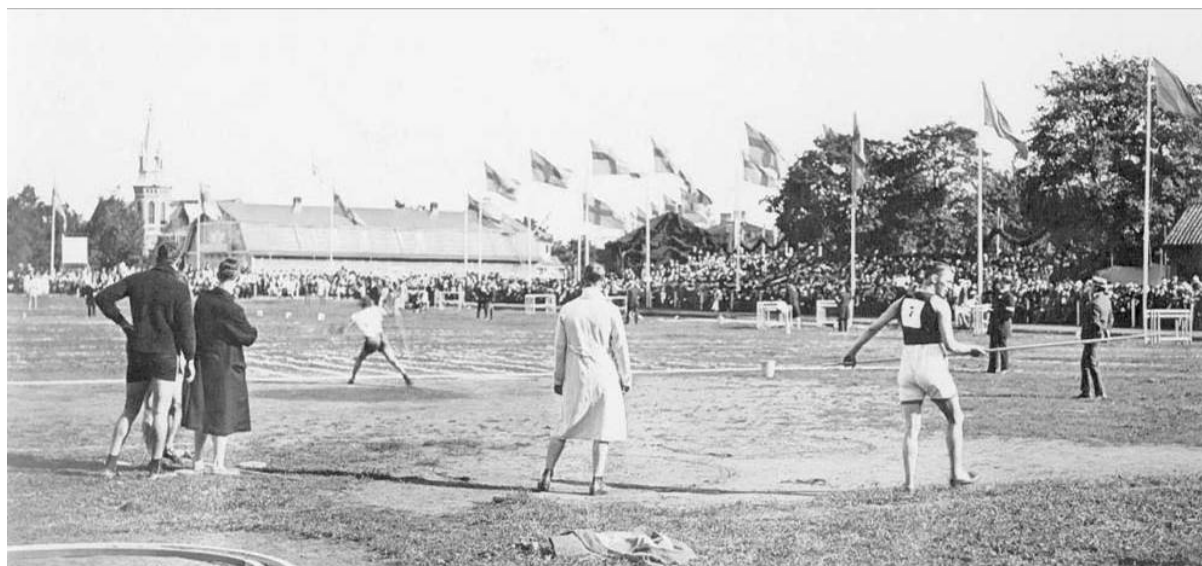

Bild 14. SM i allmän idrott 1915-08-29 på Strömdalens idrottsplats i Gävle. Fotograf okänd ur Arkiv Gävleborg.

Stockholms Stadion uppfördes inför de olympiska sommarspelen som hölls i Stockholm 1912. Detta stora idrottsevenemang bidrog starkt till att idrottsintresset i Sverige tog fart på allvar. Uppsvinget ökade förstås antalet utövare men uppsvinget märktes framför allt genom publikintresset. Publiken ville ha god underhållning, segrar och helst rekord. Klubbarna stod inför en ny ekonomisk situation då de kunde tjäna pengar på entréavgifter.

När Isaac Westergren 1917 blev ordförande i idrottsplatsens styrelse påbörjades ett arbete att förvandla Strömdalens idrottsarena till en modern idrottsborg för att kunna möta det ökande intresset från publiken.

Isaac Westergren

Isaac Westergren kom från en välbärgad grosshandlarfamilj. Hans far Per Johan drev tillsammans med sin far Isaac Westergren, Isaac Westergren Co. ett grosshandelsföretag som handlade med spannmål, salt, kaffe, socker m.m. Företaget drev också kafferosteri under märket Izal.

Isaac Westergren följde sin far och farfar i spåren och blev också han grosshandlare men det var främst för sina idrottsliga insatser han blev känd. Som ung var han en av Sveriges bästa kortdistanslöpare och lanserade både spikskon och den liggande starten i Sverige vid sekelskiftet 1900. Isaac Westergren slog inofficiellt världsrekord vid två tillfällen. Världsrekordtider i friidrott började

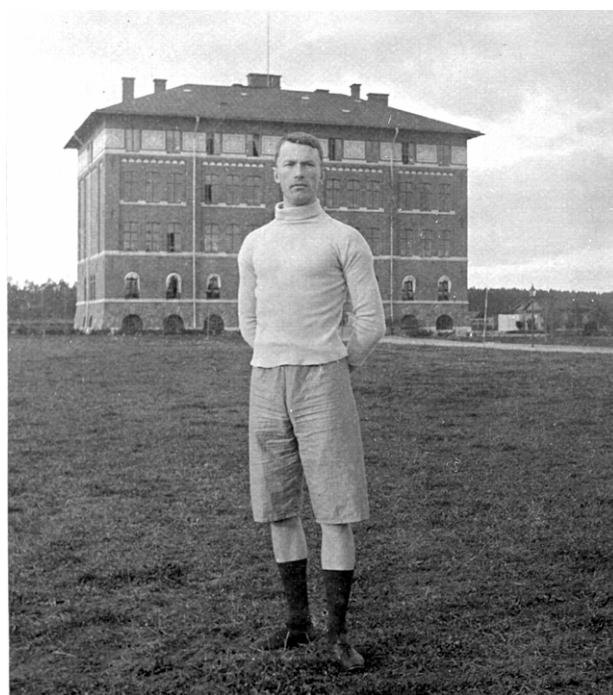

Bild 15. Isaac Westergren på Borgarskolans skolgård kring 1900, fotograf okänd. Ur Arkiv Gävleborg

inte bokföras ordentligt förrän 1913 och när Isaac Westergren 1898 vann 100-meterstävlingarna i Agnes Krustenstiernas allé i Bolougnerskogen med klubbrekordet 10,8 visste ingen att det var en tangering av dåvarande världsrekord. Klubbrekordet höll sig för övrigt i 70 år. Ett år senare var det friidrottsgala i Gävle och Isaac Westergren vann återigen 100 meter på 10,8, en tid som ingen sprängt under det gångna året varför det blev en ny tangering av världsrekord. Westergren erövrade år 1899 också SM-guld på 100 meter.

Isaac Westergren tävlade inte enbart i sprint, utan även i tennis, fotboll och segling. Han engagerade sig också i konståkning och bildade den skola där Einar de Flon utbildades till en av de bästa konståkare Sverige har haft. Isaac Westergren blev med tiden även en internationellt känd konståkningsdomare. Isaac Westergrens bredd märks också genom att han var med och bildade IFK Gefle år 1900 samt Gefle Fältridt- och Trafklubbb några år senare.

Isaac Westergren var en pionjär och en stark drivkraft i Strömvallens styrelse och det var till stor del hans förtjänst att den moderna anläggningen kunde uppföras vid början av 1920-talet. Han framhöll vikten av att se till publikens trevnad när intresset för idrotten växte bland allmänheten och gav en frikostig donation till anläggningens uppförande. Westergren hade också värdefulla kontakter inom stadens näringsliv genom sin sociala ställning samtidigt som han representerade utövarna genom sitt eget framgångsrika idrottande.

Strömvallens tillkomst

Strömdalens idrottsarena genomgick under början av 1920-talet stora förändringar. Man började med att utvidga löparbanorna för att ge mjukare kurvor, sedan förbättrades hopp- och kastbanor och slutligen gavs hela området en mer omsorgsfull utformning. Fortfarande saknades dock en läktare.

Ekonomi var den springande punkten och en lösning var att låta skolbarn sälja "tegelstenar", d.v.s. kuponger, för 25 öre styck och därmed lämna bidrag till anläggningens uppförande. Staden gick i borgen för ett räntefritt lån på 20 000 kronor från Sveriges Centralförening för Idrottens främjande och Direktör Adolf Ahlgren skänkte en bit nödvändig mark för uppförandet. Sveriges Centralförening för Idrottens främjande hade tagit initiativ till uppförandet av Stockholms stadion, en tydlig förebild för Strömvallen. Som vid flera andra byggen av idrottsarenor vid den här tiden, bl.a. Norra IP från 1924 i Sandviken, användes också arbetslöshetskommissionen, Norrlands Statsarbetare. De bistod med arbetskraft genom s.k.

Bild 16. Uppmaning i GIF:s medlemsblad nr 6 och 7, juni/juli, år 1922.

nödhjälpsarbeten. Det var när Idrottsplatsstyrelsen fick beskedet om att de kunde få bistånd från denna instans som beslutet togs att genomföra bygget. Den kvarstående kostnaden för kommunen omfattade att tillhandahålla material. Strömvallen var därmed en av de arenor som tillkom i den tid då idrotten blev en angelägenhet både för den välbärgade medelklassen och för den breda allmänheten.

I efterhand kan man dock konstatera att Isaac Westergrens betydelse nog var större än han ville låta framstå. Vid en betraktelse av Idrottsplatsstyrelsens årsberättelse för 1923 och en redogörelse för kostnader och intäkter vid bygget av läktaren uppgick Isaac Westergrens donation till 50 588 kronor, nästan hälften av kostnaderna för uppförandet. Som jämförelse drog tegelstensinsamlingen in 3 300 kronor. Det är intressant att denna uppgift inte framkommer annat än om man söker den ursprungliga källan och det kan därmed antas att Westergren inte gärna ville framhålla betydelsen av sitt ekonomiska bidrag. Samtidigt står att läsa i Idrottsplatsstyrelsens verksamhetsberättelse från samma år;

"I samband med den ekonomiska frågan för läktarbygget vill jag påpeka detsamma, som gällt för övriga omdaningsarbeten på Strömvallen, att utan Norrlands Statsarbeten och Konsul Isaac Westergrens kraftiga bistånd hade alla andra ansträngningar att förverkliga det hela varit lite värda, och vad den senare beträffar har han, genom den utom ordentliga insats han gjort, skapat sig ett namn, som i alla tider med aktning och vördnad ska nämnas av den idrottsutövande ungdomen i Gävle." (Henrik Boman, 1923)

Bild 17. Nödhjälpsarbetare, Strömvallen 1923. Foto: G Reimers, Gävle ur Arkiv Gävleborg.

Den pampiga läktaren ritades av Erik Vestergren (1885-1962) och uppfördes med en stomme av armerad betong samt murade tegelväggar. Vestergren började, efter examen från KTH, sin karriär på Gefle Dala Järnväg som baningenjör och fick därefter anställning hos Sigge Cronstedt i Stockholm. År 1911 kom han tillbaka till sin födelsestad Gävle genom en anställning hos stadsarkitekt E A Hedin. Vid slutet av 1920-talet återvände Vestergren till Stockholm och bildade 1928 firman Vestergren och Marcus. Bl.a. kom han att rita arbetarbostäder för Tumba bruk, där Erik Vestergrens bror var bruksförvaltare. Erik Vestergren var en utpräglad 1920-tals klassicist och ritade förutom Strömvallen en rad villor i Villastaden, bl.a. Vallmon 16.

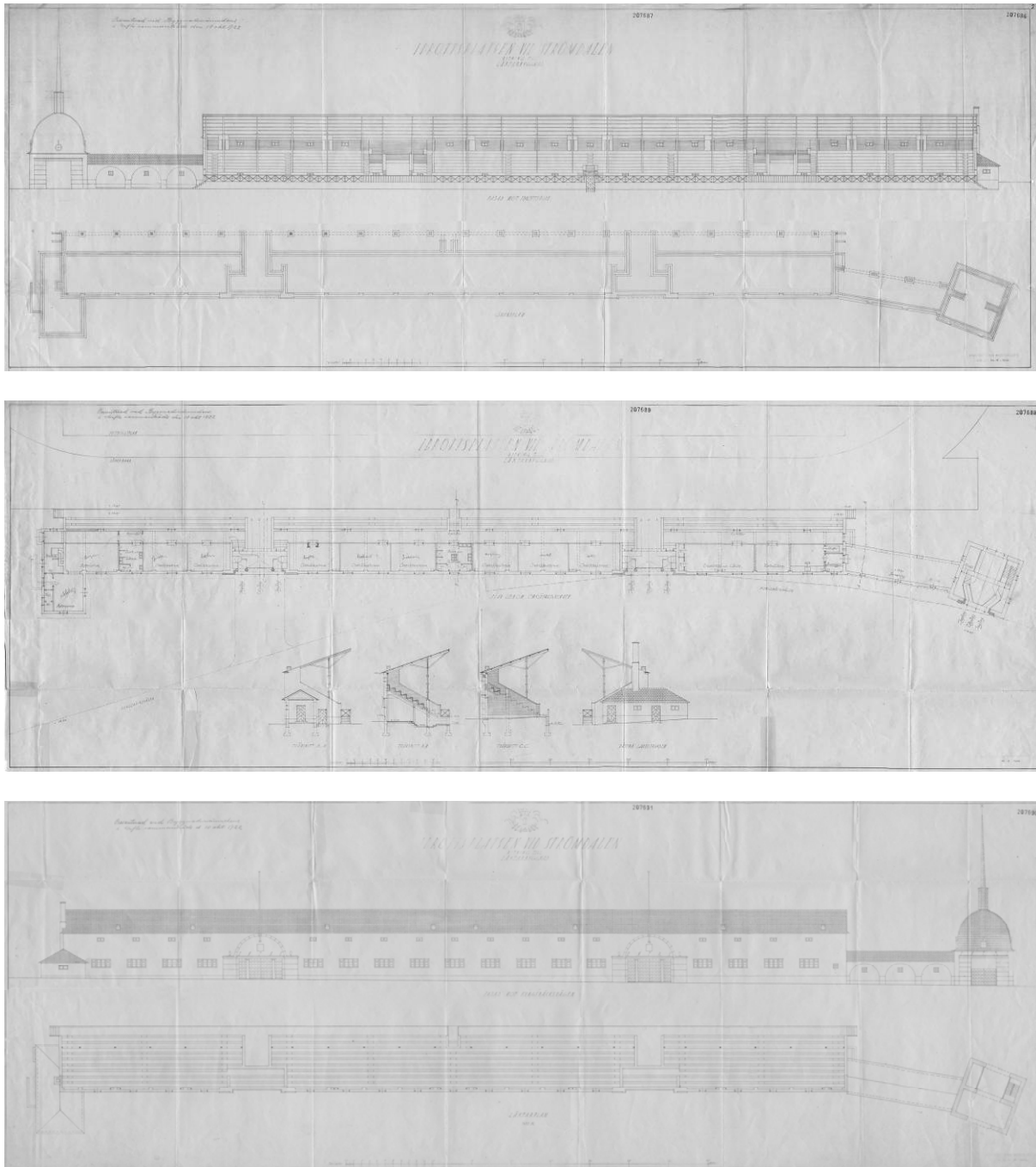

Bild 18. Originalritningar från 1922 av Erik Westergren, ur stadsarkivet.

För att kunna inrymma alla funktioner i en byggnad behövde läktaren vara bredare än det var möjligt att få plats med på befintlig fastighet. Motivet till att ha omklädningsrum m.m. under läktaren var för att det skulle vara ekonomiskt fördelaktigt att endast behöva uppföra en byggnad. Adolf Ahlgren som ägde den angränsade marken var villig att donera denna men det krävdes en ändring av stadsplanen. I en skrivelse från Idrottsplatsstyrelsen, undertecknad Isaac Westergren, argumenterar man för behovet av läktaren. Om stadsplanen kunde ändras och bygget genomföras enligt planerna ansåg man sig ha råd att uppföra en läktare i sten, vilket Westergren såg som gagn för alla. Drätselkammaren biföll förslaget och läktaren kunde uppföras enligt de föreslagna ritningarna.

Bild 19. Strömvallens läktare, foto taget av Reimers i Gävle på 1920-talet, ur Gävle stadsarkiv.

Bild 20. Strömvallens läktare, foto taget av Reimers i Gävle på 1920-talet, ur Gävle stadsarkiv.

Villastadens stadsplan lades fram 1909 och stadsdelen började växa fram under 1910-talet och 1920-talet med både pampiga enfamiljsvillor åt överklassen samt enklare tjänstemannavillor för två familjer. Villastaden sträcker sig fram till Kungsbäcksvägen från söder och ger Strömvallen en historisk inramning, vyn längs Kungsbäcksvägen har inte

förändrats så mycket sedan det tidiga 1900-talet. Många av Villastadens äldre hus är samtida med Strömvallens och det går i vissa fall att hitta tydliga likheter i formspråk och arkitektonisk stil.

Idrottsarenan namngavs genom en pristävling som vanns av distanslöparen Sven Norling med förslaget Strömvallens. Invigningen skedde den 3 juni 1923.

Bild 21. Fullsatt läktare vid Strömvallens invigning 1923-06-03. Fotograf okänd ur Arkiv Gävleborg.

Tre år efter invigningen bildades sällskapet Strömvallens vänner vilket var en mycket exklusiv sammanslutning. Det bestod av 30 medlemmar, nya medlemmar granskades noga och ett kriterium var att medlemmen måste vara över 30 år. Sällskapet stärkte idrottens ekonomi genom sina årliga "eldfester" och skänkte olika priser. Sällskapet bestod fram till 1962.

Strömvallens betydelse fram till 1960-talet

Strömvallens kom att användas till en mängd olika aktiviteter och evenemang och inte enbart som idrottsarena. Under många år firades Svenska flaggans dag på Strömvallens med fanbärare och processioner (se bild 1). Ursprungligen var det en fotbollsarena men fram till 1950-talet var det främst bandy som spelades på Strömvallens, år 1939 vann IK Huga över Nässjö IF i en SM-final. Under 1940-talet fick Strömvallens stor uppmärksamhet inom friidrotten, som Gunder Häggs hemmaarena.

Bild 22. Bandy match på Strömvallen mellan Forsbacka och Västanfors. Utan år. Foto: Lundhs Foto Magasin & Atelier, Gävle ur Arkiv Gävleborg.

På 1930-talet utvidgades omklädningsrummen under läktaren. Utrymmet under den mittersta delen av huvudläktaren inreddes med fyra omklädningsrum, ett dusch- och tvättrum, ett toaletterum för publiken, ett materialrum samt en korridor som förband rummen. I samband med detta nivellerades och breddades fotbollsplanen till internationella mått. En öppen ståplatsläktare uppfördes även längs den norra och västra sidan av arenan. Arbetena med planen genomfördes som nödhjälpsarbeten och var slutförda 1933. I stadsarkivet finns en ritning av en musikläktare som skulle uppföras på norra långsidan.

Pyramidalmarna längs fasaden mot Kungsbäcksvägen planterades på 1930-talet. Hösten 2007 togs ett flertal av träden bort då de var sjuka och skadade av olämplig asfaltering. Trots att de flesta av de ursprungliga träden har försvunnit så är de kvarvarande almarna fortfarande en viktig komponent i gaturummet.

Löparlegenden Gunder Hägg

Under 1940-talets första år samarbetade chefen för Gävle brandstation, Sven Rohlén, med GIF:s ledare Bert Sundberg och Ivar Carnerud. Deras gemensamma vision var att skapa ett stall av elitlöpare i Gävle och metoden var att erbjuda anställningar inom brandförsvaret åt lovande unga män. På detta sätt kom Gunder Hägg att hamna i Gävle.

År 1941 var Gunder Häggs första år i Gävle och på SM på 1500 meter slog han världsrekord. Gunder Hägg blev en publikmagnet och alla ville se honom. Självsprang han gärna men dåtidens amatörregler gjorde det svårt. Gunder Hägg hade tagit emot pengar för deltagande i en tävling i Eskilstuna och han blev därför avstängd under tio månader. Efter comebacken 1942 sprängde han samtliga världsrekord på sträckorna 1500-5000 meter. I samband med Häggs avstängning hade också Gefle IF avstängts från att arrangera tävlingar under 1942. Dispens gavs dock för Julispelen, eller "Nådaspelen" som de också kallades, som var ett jubileumsarrangemang som hölls på Strömvallen med anledning av att föreningen fyllde 60 år. Höjdpunkten var naturligtvis Gunder Hägg och publikrekordet med 9 333 åskådare var ett faktum. Rekordförsök gjordes på 3000 meter men missades med någon sekund.

År 1943 genomförde Gunder Hägg en uppvisningsturné i USA där han vann samtliga åtta lopp han deltog i och fick smeknamnet "Gunder – the wonder". I Sverige skapades Häggfeber och folk satt uppe på nätterna för att lyssna på radioutsändningarna. När han kom tillbaka till Sverige 1944 lämnade han brandstationen i Gävle och flyttade till Malmö. Han fortsatte springa till 1946 och satte ytterligare några rekord men magin från 1942 blev aldrig densamma. Karriären avslutades i och med att han blev diskvalificerad på livstid, han hade

tillsammans med några andra svenska löpare tagit emot ekonomisk ersättning för att tävla. För Gävle blev Gunder Hägg en stor profil trots att han egentligen kom från jämtländska Albacken.

Bild 23. Gunder Hägg, Gefle IF, på 3000 meter under friidrottstävlingen Julispelen som ägde rum på Strömvallen 1942-07-29. Foto: Lundhs Foto Magasin & Atelier, Gävle ur Arkiv Gävleborg.

När Gunder Hägg återvände från sin bejublade USA-turné 1943 hade det på privat initiativ gjorts en insamling för att kunna uppföra en staty till hans ära. Gunder flyttade snart därefter till Malmö och krafter i Gävle började verka för att man istället skulle satsa på ett mer neutralt monument utanför Strömvallen. Den ansvariga kommittén beställde en kopia av Eric Grates skulptur "Sommar" och föreslog en placering vid Victoriaplan, inte långt från dagens konserthus. Problemet var bara att de insamlade pengarna inte räckte. Idrottsföreningarna gick i taket då man ansåg att Eric Grates staty med en ung man som stod med händerna längs sidorna inte var en god representant för idrottsrörelsen och kommunalpolitikerna upprördes över att man inte löst finansieringen.

Bild 24. Statyn står placerad vid den västra entrén intill Kungsbäcksvägen.

Då kom förslaget att göra en förstoring av en staty som Olof Ahlberg gjort av Gunder Hägg. Idrottsrörelsen och media nappade direkt på idén. Stadens hembygdsråd blev däremot tveksamma om det var lämpligt att uppföra ett idrottsmonument av en specifik löpare då uppfattningen om en idrottsmans bravader kunde förändra sig över tiden. Efter fyra års diskussioner beslöt fullmäktige att köpa in *Löparen*, föreställande Gunder Hägg. Statyn skulle placeras vid Victoriaplan men placeringen ändrades i sista stund och statyn ställdes utanför Strömvallen. Som kompensation fick Eric Grate efteråt en beställning på ett betydligt större verk, Gudinnan på Rådhusorget.

Gunder Hägg var inte den enda topplöparen inom GIF på 1940-talet. Andra framgångsrika löpare var Arne Andersson, Olle Åberg, Ingvar Bengtsson, Gösta "Sågmyra" Bergkvist och Henry Eriksson. Man hade stora framgångar vid stafettlöpningar och Henry Eriksson tog OS guld på 1500 meter i London 1948. Vid 1950-talets början var storhetstiden för GIF:s löpare över och inom klubben satsade man istället på bredden.

Renovering och modernisering

Vid mitten av 1960-talet renoverades och moderniserades Strömvallen. Utrymmena under läktaren från 1923 byggdes om och fasaden renoverades. Löparbanorna lades om och arenan fick modern belysning genom åtta stycken 25 meter höga belysningsstolpar. I det sydvästra hörnet placerades en förrådsbyggnad klädd med stående lockpanel och i anslutning till denna uppfördes en transformatorstation i mexitegel. Även kiosk- och serveringsmöjligheterna förändrades. Fram till 1960-talet fanns en servering i de öppna arkaderna i läktarbyggnadens östra ände. Arkaderna glasades nu igen och utrymmena inreddes för kansli och personalrum. Istället byggdes en separat serveringsbyggnad i sydöstra hörnet av arenan. Byggnaden med fasader av mexitegel ritades av arkitekten Gunnar Gustafsson.

Bild 25. Strömvallens läktare med serveringsutrymme, foto taget på 1920-talet, ur Gävle stadsarkiv.

Bild 26. Strömvallens läktare 2008 med iglasat parti för kansli och personalrum.

I samband med att Gävle isstadion avvecklades, till förmån för Gavlerinken som stod färdig 1967, kunde man flytta ståplatsläktarna från Isstadion till Strömvallen. År 1973 placerades en ståplatsläktare och en pressläktare mot ån samt en ståplatsläktare på västra kortsidan, norr om förrådet från 1967. Redan tidigare hade planen fått öppna ståplatsläktare även på den östra kortsidan.

Fram till 1984, då Gavlestadion stod klar, fungerade Strömvallen som Gävles huvudarena för friidrott och fotboll. Gavlestadion ligger i Sätra och är numera friidrottens huvudarena. I samband med att den uppfördes togs löparbanorna bort på Strömvallen som därmed blev en renodlad fotbollsarena. Det är en förändring som de flesta större arenor i Sverige genomgått. Under några år på 1970- och 1980-talen spelade Brynäs IF och senare Gefle IF allsvensk fotboll på Strömvallen.

Dagens Strömvallen

Med Gefle IF:s återgång i Allsvenskan 2004 ställdes krav på förbättringar av Strömvallen. Inför säsongstart 2005 lades därför konstgräs på planen och de äldre betonggradängerna byttes ut till moderna ståplatsläktare i en enklare stålkonstruktion. 2005 uppfördes också ett TV-torn på den norra långsidan invid pressläktaren samtidigt som belysningen förbättrades. År 2007 byggdes en del av ståplatsläktarna på den östra gaveln samt mitt på norra långsidan om till sittplatser, också här genom att man tog bort de äldre betonggradängerna. Idag rymmer arenan platser för 7200 åskådare.

Bild 27. Nya läktare på västra kortsidan.

Bild 28. Nya läktare på östra kortsidan.

Bild 29. Pressläktare och TV-torn centralt på norra långsidan.

Sammanfattning över historiska händelser

År	Händelse
1882	De första idrottsföreningarna i Gävle bildas, Gefle IF och Gävle Gymnasie IF
1903	Strömdalens idrottsplats invigs
1905	Riksidrottsförbundet bildas
1907	Den första träläktaren uppförs på Strömdalen
1909	Förvaltningen av Strömdalens idrottsplats övertas av Gävle stad
1923	Idrottsborgen Strömvallen invigs med sin pampiga stenläktare
1933	Ytterligare utrymmen under stenläktaren inreds med omklädningsrum, materialrum m.m.
1939	SM-final i bandy på Strömvallen. IK Huga slår Nässjö IF
1940	En gårdsbastu uppförs
1942	Gunder Häggs storhetstid med Nådaspelen som gav publikrekordet 9 333 åskådare.
1946	Industristängsel uppförs.
1947	Statyn <i>Löparen</i> av Olof Ahlberg sätts upp utanför Strömvallens västra entré.
1950	En urinoar och toalett uppförs
1964	En kiosk uppförs
1966-67	Modernisering av utrymmen under läktaren från 1923. Ombyggnad av serveringsutrymmet i läktaren till personalrum och kansli genom att arkaderna glasas igen. Uppförande av fristående serveringsbyggnad. Fasadrenovering av läktaren från 1923. Förrådsbyggnad med transformatorstation uppförs i det sydvästra hörnet. Uppförande av 8 st 25m höga belysningsstolpar.
1973	Uppförande av ståplatsläktare i väster och norr, läktarna stod tidigare på Isstadion.
1984	Gavlestadion uppförs och löparbanorna tas bort på Strömvallen, det blir en renodlad fotbollsarena.
1990	Ett fristående klubbstuga uppförs i sydost.
1995	En påbyggnad på pressläktaren uppförs och en del av pressläktares sittplatser och träläktarens sittplatser förses med formgjutna säten i plast.
2005	Strömvallen får konstgräs, starkare belysning och nya läktare i väster.
2007	Ståplatsläktaren byggs om till sittplatser i öster.
2008	Strömvallen föreslås byggas om till multiidrottsarena.

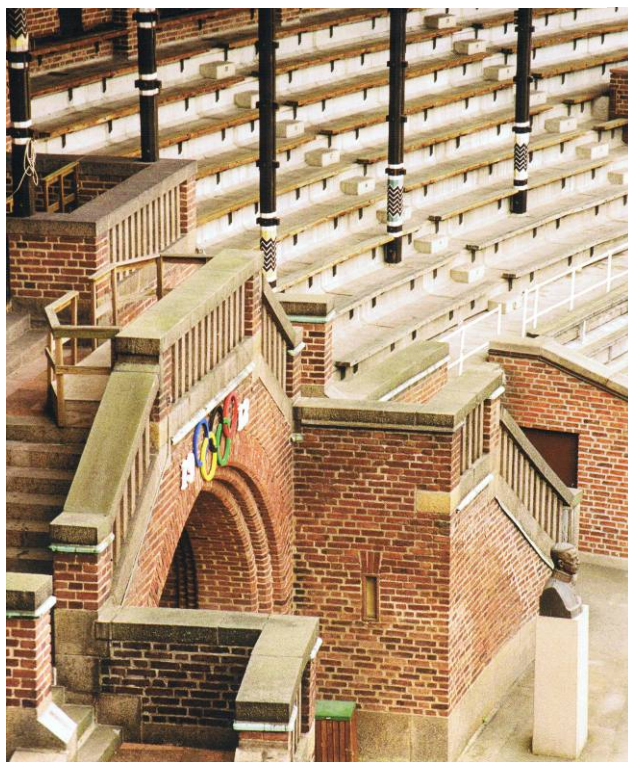
Analys

Inom ramen för utredningen har ett PM skickats till samtliga länsantikvarier samt ansvariga för byggnadsvårdsfrågor på samtliga länsmuseum (se bilaga 1). Frågan som ställdes i PM:et var om det finns någon annan anläggning i Sverige som är jämförbar med Strömvallen. Det kom in 14 svar där samtliga var eniga om att det inte finns någon läktare av samma karaktär i Sverige, undantaget Stockholms stadion. Några av kommentarerna presenteras i bilaga 2.

När Strömvallen uppfördes var Stockholms stadion den stora förebilden. Stockholm Stadion hade uppförts till de olympiska spelen 1912 och initiativet kom från Sveriges Centralförening för idrottens främjande. Denna organisation beviljade även ett fördelaktigt lån till Gävle stad när Strömvallen skulle uppföras. Inspirationen från Stockholms idrottsborg är främst tydligt i utformningen av Strömvallens läktare. I tidningar från 1923 beskrivs Strömvallen som den nya hypermoderna idrottsborgen.

Bild 30 ovan t.v: Strömvallens stenläktare från väster. Bild 31 nedan t.v: Strömvallens stenläktare med sina dekorerade stolpar och murande ingångar. Bild 32 nedan: Inspirationen från Stockholm stadion nedan är tydlig, nästan övertydlig. Notera trästolparnas målade utsmyckningar.

Under början av 1900-talet inspirerades många arkitekter av nationalromantiken och man använde gärna arkitektoniska element som kunde associeras till riddarromantiken och medeltidens borgar, vilket präglade utformningen av Stockholms stadion. När Strömvallen byggdes tio år senare var istället klassicismen den rådande stilarten. På Strömvallen är båda influenserna avläsbara. Fönstren, den slammade tegelfasaden mot Kungsbäcksvägen, entréutformningen med bl.a. kolonner m.m. är ett uttryck för 20-tals klassicismen. Den slutna fasaden mot Kungsbäcksvägen och hur läktaren öppnar sig och omfamnar arenan

tillsammans med det röda murade teglet på läktarens insida kan däremot kopplas till den nationalromantiska inspirationen. På de tidiga ritningarna var också en kupol med spira placerat längst i öster men det kom aldrig att genomföras utan entrén i öster blev i samma höjd som resten av byggnaden.

Tillkomsten av Strömvallen skedde i brytpunkten mellan det att idrotten var en angelägenhet för de högre samhällsklasserna och att det blev en folkrörelse. Det avspeglas bl.a. i dess finansiering med både donationer från rika handelssläkter samt insamlingar från en bred allmänhet.

Läktare och andra byggnader från idrottens tidiga historia är nästan undantagslöst träkonstruktioner. Många finns fortfarande kvar, företrädesvis på landsbygden, även om antalet träläktare minskar. I vårt län har nyligen läktaren på Norra IP i Sandviken rivits vilken tillkom under samma tid som Strömvallen. Av stensäktare kan konstateras att det, förutom Stockholms Stadion, inte finns någon ute i landet som kan mäta sig med Strömvallen. Från tiden efter modernismens genombrott finns flertalet läktare uppförda i betong och sten, men de representerar en annan tid, både arkitektoniskt och samhällshistoriskt. Kring modernismen slog idrotten igenom som en folkrörelse på bred front, något den inte gjort kring 1920-talet. I och med Strömvallens tillkomst kan man därför säga att Gävle och dess invånare var tidiga med att anamma idrotten som folkrörelse och detta är den pampiga läktaren en symbol för.

Bild 33. Träläktare från 1924 på Norra IP i Sandviken. Läktaren är idag riven.

Strömvallen ligger längs Gavleån och bildar tillsammans med Boulognerskogen samt övrig offentlig bebyggelse ett mycket viktigt rekreativstråk med lång historisk kontinuitet. Den bebyggelse som ligger i området är företrädesvis utförd som solitärer av mycket hög arkitektonisk kvalitet, t.ex. Konserthuset och Silvanum. Arkitekturen är anpassad både till den omgivande bebyggelsen och till parkkaraktären. Flera av byggnaderna, däribland Strömvallen, förstärker kvaliteterna i parkkaraktären i sitt arkitektoniska uttryck bl.a. genom sin placering och utformning.

Strömvallen har genomgått ytterst få förändringar som påverkat dess ursprungliga karaktär. Det som skett är framför allt byggnationer kring idrottsplanen, som nya läktare kring de övriga sidorna av planen samt enstaka mindre fristående byggnader som servering och klubbstuga. Den enda större förändring som skett i läktaren är den ombyggnad och renovering som gjordes på 1960-talet där man renoverade omklädningsrummen under

läktaren samt byggde igen de ursprungliga arkaderna vid serveringen med glaspartier. Något som påverkat hela idrottsplatsen är förstås när löparbanorna togs bort och den förvandlades till enbart fotbollsarena. Historiskt har många fler idrotter än fotboll utövats på Strömvallen. Att renodla arenor för enstaka sporter är däremot en utveckling som skett på de flesta större idrottsplatser i landet.

Strömvallen är med undantag för Stockholms stadion, landets enda idrottsarena uppförd i sten före modernismens genombrott i Sverige. Strömvallens tillkomsthistoria som en arena för alla Gävlebor representerar dock en helt annan historia än Stockholms stadion. Där stadion var ett nationellt monument inför OS 1912 så är Strömvallen en manifestation av idrottens betydelse för lokalbefolkningen i en svensk landsortsstad. Sättet att finansiera bygget med en kombination av större enskilda donationer, skolbarnens försäljning av "tegelstenar" samt stadens egna insatser gjorde arenan till hela stadens angelägenhet. Strömvallen är också en av flera anläggningar som representerar 1920- talets monumentala byggande i Gävle. Från samma tid ser vi Hotell Baltic (1926), Westergrenska och Ericssonska stiftelserna (1928 , resp 1927-32), Södra stationsbyggnaden (1926), Skogskyrkogården med rosa kapellet (1926) och kvarteret Mejseln på Brynäs (1926-32). Gemensamt för alla dessa anläggningar är att de är uttryck för tidens sociala strävanden och stadens ambitioner. De utgör idag en mycket viktig del av Gävles stadsbyggnadskaraktär.

Litteratur- och källförteckning

Skriftliga källor

- Carlestam, Gösta (1996) ... *och staden reser sig ur havet* Stockholm ISBN 91 7203 069 0
- Gefle Idrottsförening (1932) *Gefle Idrottsförening 19982-1932. Minnesskrift.*
- Gästriklands kulturhistoriska förenings meddelanden (2007) *Från Gästrikland 2007. Gästriklands idrottsförbund 100 år.* ISSN 0429-2820
- Gästriklands kulturhistoriska förenings meddelanden (1998) *Gästrikheidrotten före 1950.* ISSN 0429-2820
- Humbla, Philibert (red.) (1946) *Ur Gävle stads historia.* Gävle
- Kriström, Ulf (1983) *Gefle IF 100 år 1882-1982*
- Zethrin, Nils-Olof (2003) *På edra platser.* Utgivare: Riksantikvarieämbetet. ISBN 91-7209-331-5
-

Tidningsartiklar

- Arbetarbladet, 17 april 2005, *Strömvallen – en klassisk arena*
- Arbetarbladet, 15 augusti 2004, *Gävlestatyn som var med i OS*
- Gefle Dagblad, 7/10-1985, *Tacka sprintern för Strömvallen!*
- Norrlandsposten, 7/10-1922, *Strömdalen – Gefleiddrottens blivande Stadion*
- Norrlandsposten, 28/5-1923, annons om Strömvallens invigning
- Norrlandsposten, 2/6-1923, *Strömvallens män – tre namn* samt *Från Mattonska vretarna fram till Strömvallen*
- Norrlandsposten 4/6-1923 *Strömvallens invigning igår, en fest med stil och stämning*

Muntliga källor

- Lundblad, Birgitta, tel. 026-61 22 43
- Nilsson, Ulf Ivar, tel. 026-51 99 30
- Wallström, Åke, Gävle kommun, Kultur & Fritid, tel. 026-17 80 00

Övriga källor

- Arkiv Gävleborg, fotografier av Strömvallen och Strömdalen
- Arkiv Gävleborg, Gefle IF:s medlemsblad 1920-1924
- Gävle stadsarkiv, bygglovhandlingar Villastaden 5:1
- Gävle stadsarkiv, fotografier av Strömvallen och Strömdalen
- Gävle stadsarkiv, Styrelseprotokoll med bilagor från Styrelsen för Gefle stads kommunala idrotts- och lekpark, 1920-24
- <http://www.gd.se/uppslagsboken/index.html>
- www.wikipedia.org
- www.gavle.se

Bilaga 1. Strömvallen – byggnadsminnesklass?

Tes: Strömvallen är den enda bevarade idrottsarenan i Sverige med en påkostad stenläktare uppförd före modernismens genombrott, undantaget Stockholms stadion.

Er insats: För att styrka vår tes vill vi be om er hjälp. Känner ni till någon anläggning som skulle konkurrera med Strömvallens unicitet? En viktig aspekt är att det ska vara en läktare uppförd i sten, äldre träläktare finns det relativt gott om. Det ska också vara en anläggning uppförd före modernismens genombrott och dessutom kulturhistoriskt välbevarad.

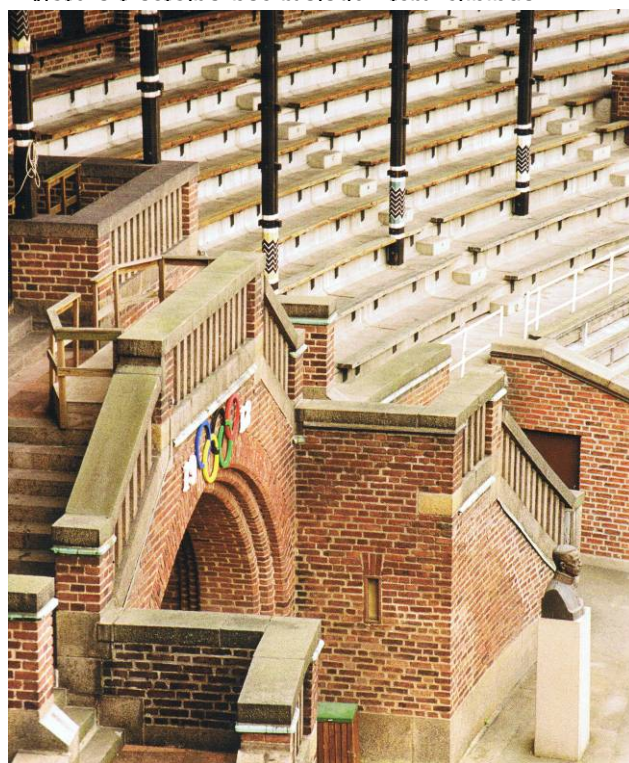
Bakgrund: Strömvallen är idag Gävles stora fotbollsarena.. Anläggningen ligger i ett centralt parkstråk som löper längs ån och genom staden. Förslag har inkommit till Gävle kommun på hur Strömvallen kan byggas om. Ambitionen är att förvandla Strömvallen till en modern multiidrottsarena med tillhörande höghushotell. Ett av förslagen innebär att den äldre stenläktaren från 1923 rivs och återuppbyggs som en kopia, ett annat att den byggs in i en modern anläggning. Med anledning av detta har hembygdsföreningen Gefle Gille väckt fråga om byggnadsminnesförklaring.

Strömvallens historia: Gävle stad var Norrlands viktigaste handels- och sjöfartsstad under medeltiden fram till 1800-talet. Stadens goda handelsförbindelser gav inte bara ett ekonomiskt välstånd utan också möjligheter för utländska influenser. Även in på 1900-talet var Gävle före sin tid och idrottsrörelsen fick tidigt starkt fäste, vilket den pampiga tegelläktaren vid idrottsplatsen Strömvallen är ett uttryck för.

Strömvallen ersatte den äldre idrottsarenan Strömdalen och uppfördes 1923 efter ritningar av Eric Vestergren, Gävle. Byggnaden är uppförd i tidstypisk 1920-tals klassicism och tydligt influerad av Stockholms stadion. Uppförandet finansierades genom donationer från rika handelsmän men också genom att allmänheten kunde köpa "tegelstenar", kuponger för 25 öre styck.

*Ovan t.v: Strömvallens stenläktare från väster.
Nedan t.v: Strömvallens stenläktare med sina dekorerade stolpar och murande ingångar.
Nedan: Inspirationen från Stockholm stadion nedan till höger är tydlig, nästan övertydlig.*

Ursprungligen var Strömvallen en fotbollsarena men under 1940-talet fick den stor uppmärksamhet som Gunder Häggs hemmaarena. Han var en exceptionellt duktig löpare och under 1942 sprängde han samtliga världsrekord på sträckorna 1500-5000 meter! Vid en av entréerna står Gunder Häggs staty. Under 1930- till 1950-talet var det främst bandy som spelades på Strömvallen.

Få förändringar har skett sedan uppförandet och läktaren från 1923 är i stort sett oförändrad. Omklädningsrummen under läktarna moderniserades på 1960-talet samtidigt som fasaden renoverades. Nya läktare av enklare karaktär har byggts på de tre övriga sidorna av planen. På 1980-talet tog man bort löparbanor och hoppgröpar och skapade en utpräglad fotbollsarena, en utveckling de flesta större idrottsplatser genomgått. Strömvallen har slutligen kompletterats med några mindre fristående byggnader som servering och klubbstuga.

Bilaga 2. Kommentarer från Läns museer och Länsstyrelser

Nedan presenteras ett urval av de mer utförliga inkomna svar till det PM:et som skickades ut till samtliga länsantikvarier samt ansvariga för byggnadsvård på samtliga Länsmuseum.

"En fantastisk anläggning du presenterar! I Kronobergs län finns inget tillnärmelsevis liknande. Den är definitivt i byggnadsminnesklass och det vore en skandal att göra åverkan på den. Det enda jag skulle kunna tänka mig i Sverige som jämförbart är Stockholms stadion, som ju är enastående. Men jag tycker att Strömvallen står sig bra i jämförelse. Jag hoppas man inser vilken klenod man har och värnar om den." (Eva Åhman, enhetschef byggnadsvård, Smålands museum)

"Strömvallen ser ju helt underbar ut. Absolut av byggnadsminnesklass. Jag känner inte till något liknande utanför Stadion i Stockholm. I vårt län finns som i många andra län träläktare av varierande ålder. En del skulle väl kunna bli byggnadsminne av dessa - fråga har väckts beträffande någon sådan - men vi hänvisade då till att vi inte har överblicken. Men den här Du visar är ju fantastisk. Att flytta och/eller bygga kopia kan ju inte vara något alternativ." (Margit Forsström, Länsstyrelsen i Kronobergs län)

"Det är lätt att konstatera att vi inte har, eller känner till, något annat lika strålande objekt som Strömvallen." (Bertil Thelin, Bebyggelseantikvarie, Norrbottens museum)

"Det finns ingen motsvarighet till Strömvallen i Värmland så vitt vi vet. Jag har också hört efter med bebyggelseantikvarie Per-Ola Åström som är uppväxt i Karlstad och har intresserat sig lite mer för idrottshistoriska anläggningar bl a i Värmland. (Någon antikvarie från Gävleborg hade redan varit i kontakt med honom och pratat om Strömvallen visade det sig.) Strömvallen låter som ett bra val för byggnadsminnesförklaring, tanken har faktiskt slagit även mig när jag har traskat förbi den på senare år och drömt mig tillbaka till GD-GIF-olympiaderna som gick av stapeln där i början på 1980-talet." (Erika Hedenskog, Länsstyrelsen i Värmlands län)

"Läcker anläggning! Jag har själv för flera år sedan förundrats över Strömvallen då jag bodde några veckor i Gävle pga ständiga LMV-arkivbesök. Jag har iaf inte sett något liknande och vi har ingen sådan anläggning i Västmanlands län." (Patrick Björklund, Antikvarie, Länsstyrelsen i Västmanlands län)

"Har sysslat en hel del med idrottshistoria. Jag känner inte till någon arena som liknade denna." (Leifh Stenholm, Länsstyrelsen Blekinge län)

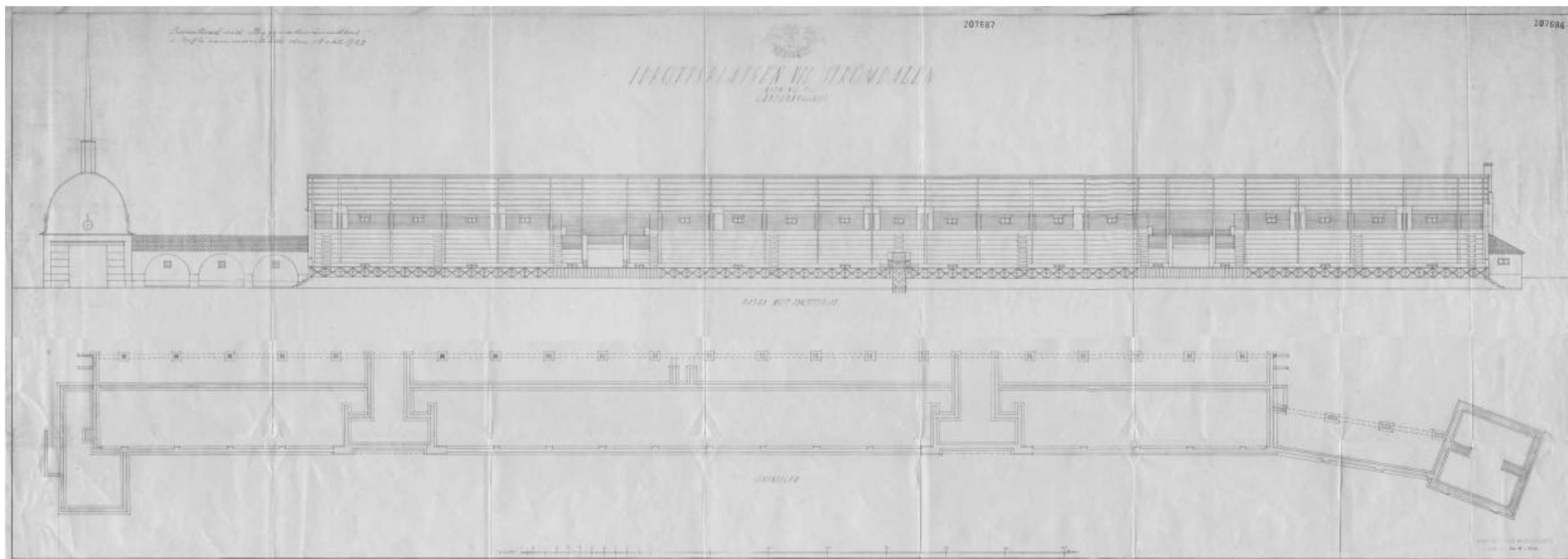
"Absolut BM-klass!" (Björn Ahnlund, Kulturmiljö Halland)

"Från Kalmar län kan jag meddela att inget finns i länet som kan mäta sig med detta. Kalmar FF:s arena Fredrikskans är från samma tid och har en del mindre sidobyggnader och murar bevarade men ingen läktare av denna dignitet. Den verkar mycket intressant." (Örjan Molander, antikvarie och enhetschef, bebyggelseenheten, Kalmar läns museum)

"Jag röstar ja! I Västerbotten finns inget som ens kommer i närheten." (Bo Sundin, Länsstyrelsen i Västerbotten)

"I Örebro län har vi ingen anläggning som kommer i närheten av StrömvalLEN." (Margareta Hildebrandt, Örebro läns museum)

Bilaga 3. Originalritningar från 1922 av Erik Westergren, ur stadsarkivet, A3 format.

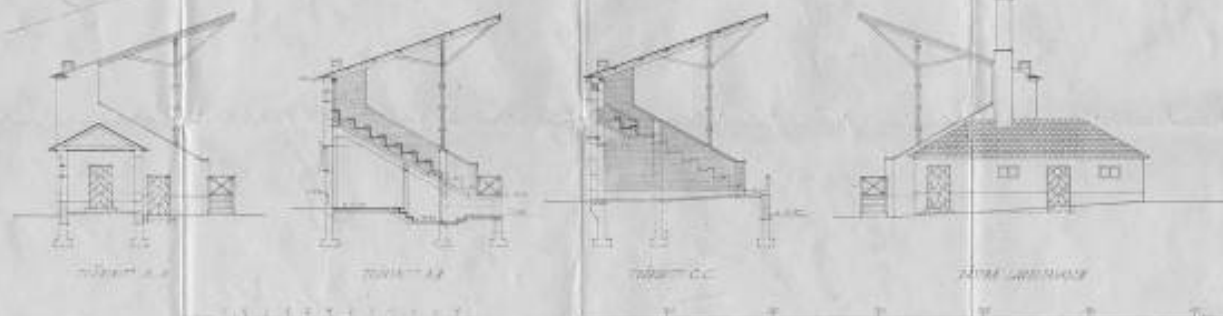
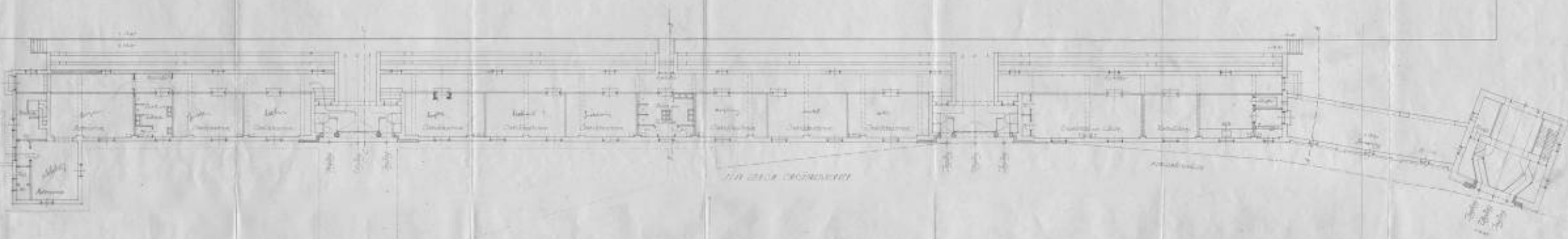

Approved and Registered
19th November 1922

207685

207688

PROJEKT DER WILHELM-STRASSE

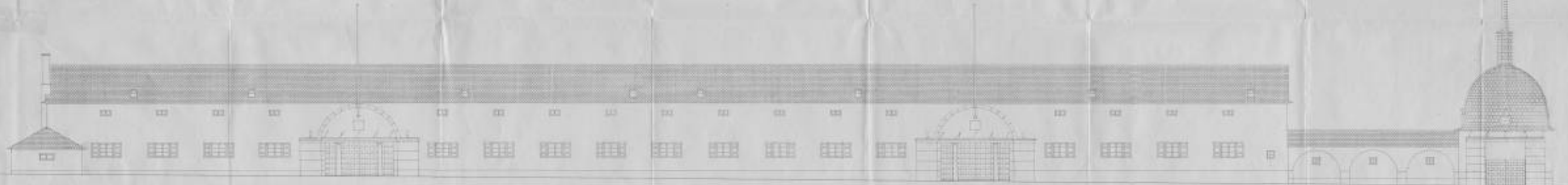

Architectural drawing
of the building in 1944

207631

207630

PROJEKT STAVBY VE STROMOVLAKY
K. V. STAVBY
1944

Architectural drawing

Architectural drawing

